Doğan Özgüden'in artıgerçek'te yayınlanan yazısında Türkiye'nin dış ülkelerdeki askeri üs ve tesislerinin listesi verilmiş. Bunlar: Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Irak, Katar, Kosova, Kuzey Kıbrıs, Libya, Lübnan, Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti, Suriye, Somali, Sudan.

Bu üs ve tesislerin hepsini aynı kategoride değerlendirmek doğru olmaz. Türkiye Afganistan ve Lübnan'da yan işlerle uğraşıyor. Mesela Afganistan'da uluslararası askeri güç çerçevesinde yer alırken çatışmalara katılmıyor, devriye ve eğitim gibi işler yapıyor.

Türkiye 1990 yılından sonra Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Kosova ordularını eğitmişti. Bu üsler ve bölgede kurulan diğer ilişkiler Türkiye'nin Balkanlar'daki fazla görünmeyen etkinliğinin göstergeleridir. Türkiye Bulgaristan'daki Müslüman azınlık arasında da örgütlüdür.

Somali'de büyük askeri üs bulunuyor. Bu üs Türkiye'nin Akdeniz dışına yayılmak amacını taşıdığını gösterir. "Uçak gemimiz olacak" deniliyor ya, Akdeniz için uçak gemisi pek de gerekli değildir. Somali'deki üs Hint Okyanusu ve Aden Körfezi nedeniyle stratejik bir yerdedir.

Osmanlı da Atlantik geçilerek Amerika kıtasının bulunması, Hindistan'a Afrika'nın güneyinden dolaşılarak yeni bir deniz yolu bulunmasının ardından, Akdeniz'in önemini kaybetmesi üzerine bu denizin dışına çıkmak istemiş ama başaramamıştı. Piri Reis'in Akdeniz'e uygun olarak yapılmış kadırgaları Portekizlilerin yüksek bordalı okyanus gemileri karşısında tutunamamıştı.

Kuzey Kıbrıs, Irak ve Suriye'de askeri üsten söz etmek doğru olmaz. Türkiye'nin bu ülkelerdeki askeri varlığı üs kurmanın oldukça ilerisindedir. Bu ülkelerde işgalden söz etmek daha doğru olur. Bu işgal çok sayıda üssü de barındırmaktadır.

Benzer durum daha sınırlı oranda Libya için de düşünülebilir.

Katar'daki askeri üs stratejik önemdedir. Suudi Arabistan ile arası açık ve küçük bir ülke olan Katar'ı bu güçlü rakibine karşı korumakta ve bu ülkeden Türkiye'ye yüksek miktarda nakit gelmesini sağlamaktadır.

Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Sudan'daki üslerin işlevini en azından ben bilmiyorum. Bilinen, Türkiye'nin Afrika'ya yönelik olarak yaklaşık 15 yıldır büyük çaba içinde bulunduğudur. Kıtada büyük inşaat yatırımları vardır. Mesela Tanzanya'daki büyük bir demiryolu projesini bir Türk firması almıştır. Türkiye'nin 2009 yılında kıta ülkelerinde toplam 12 büyükelçiliği varken bu sayı şimdi 39'a yükselmiştir. Türkiye'nin kıtadaki toplam yatırımlarının 6 Milyar ABD Dolarını aştığı tahmin edilmektedir. Afrika'daki insani yardım ve kalkınma fonlarına para yatırılması ihmal edilmemektedir.

Gelişme potansiyeli yüksek olan kıtada yoğun faaliyet gösteren ilk dört ülke Çin, Hindistan, Brezilya ve Türkiye'dir. (Bkz. Küresel iç savaş ve Türkiye)

1990'lı yıllarda Türkiye Afrika'nın büyük ülkelerinden Nijerya ordusunu da eğitmişti. Askeri eğitim önemli bir ilişki kurma ve geliştirme yoludur.

Azerbaycan'daki askeri üssün de "kardeş halk" Azerilere güven vermenin ilerisinde işlevi olduğunu düşünmüyorum. Şu sıra Nahçıvan'da Azerbaycan ile Türkiye ortak askeri tatbikat yapıyor ve amaç Ermenistan'a karşı güç gösterisidir. Azerbaycan ordusunda 1990'dan beri Türk askerleri vardır ve Ermenistan ile çatışmalarda ön planda olmasalar da yer alırlar.

Türkiye'nin Ermenistan'ı işgal etmek niyeti taşıması imkansız görünüyor; Rusya Ermenistan'ı bırakmaz ve bunu Türkiye de Azerbaycan da biliyor.

Rusya ile Türkiye arasındaki ilişki, arada sürtüşmeler yaşansa da iyi düzeydedir. Rus doğal gazını Karadeniz'in altından ülkeye getiren Türkakım projesiyle Akkuyu nükleer santralının yapımı önemlidir. Ek olarak Rusya'dan henüz aktifleştirilmemiş olsa da S-400 alınmıştır.

Suriye'de YPG'ye karşı kurulan Türkiye-Rusya ortaklığını da unutmamak gerekir. Türkiye Afrin'i Rusya'nın hava sahasını açması sayesinde alabilmiştir.

Genel işbirliği tablosuna bakıldığında Türkiye bu işbirliğini bozmak istemez ve bu nedenle de Ermenistan'a gözdağı vermenin ilerisine gidilmez. Türkiye'nin önemli inşaat yatırımlarının bulunduğu Azerbaycan'ın tabii ki kollanması gerekmektedir ama fazla ileri gidilmemek şartıyla…

Türkiye Ermenistan'ı işgal mi etmek istiyor sorusu bence yersizdir.

Rusya Çeçenistan'daki islamcı hareketi bastırmamış olsaydı, Türkiye'nin Kafkasya'daki hareket alanı daha geniş olabilirdi. Hatırlanacağı gibi 1990'lı yıllarda Türkiye, Çeçen islamcıları açık olarak desteklemişti.

Türkiye öncelikle çevre ülkelerde ve bazen bu çevreden uzaklaşarak askeri operasyonlara girişecektir ve bunlar da genellikle ekonomik çıkarlarla bağlantılı olacaktır. Akdeniz'de doğal gaz aramak ve bunun için donanmayı seferber etmek gibi…

Libya'da Mısır ile olası çatışma durumuna gelince, olmaz değil, olabilir. Türkiye ve Mısır burada rakip durumdadır. Mısır ordusunun gücünü abartmamak gerekir. Bir ordunun gücü asker, tank ve uçak sayısıyla ölçülmez. Bunlar önemlidir ama kullanılan silahların ne oranda modern oldukları ve savaş tecrübesi de önemlidir. İsrail ordusu Mısır karşısında küçük kalır ama savaşta perişan etmiş, Mısır sonuçta İsrail'i tanımak zorunda kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu ile Mısır arasında 19. yüzyılın başından beri savaşa kadar varan sert çatışmalar yaşanmıştır (Kavalalı Mehmet Ali Paşa) ve şimdiki Mısır yönetiminin "Türkiye Osmanlı'yı yeniden kurmak istiyor" saptamasının geçmişi vardır.

Türkiye'nin bölgedeki iki rakibinden birisi İran ise diğeri Mısır'dır. Türkiye'nin Müslüman Kardeşler'i desteklemesi Mısır yönetimini özellikle kızdırmaktadır.

Konumuz olmadığı için girmeyeceğim ama kısaca belirtmekte yarar vardır: Mısır ordusu, Türk ordusundan daha fazla ülke ekonomisiyle iç içedir. Ülkede ordunun ortak olmadığı kuruluş yok gibidir.

Türkiye bölgede İran'la değil ama özellikle Mısır ile şu veya bu şekilde kapışacaktır.

Türkiye'nin ekonomik ve özellikle askeri yayılmacılığının daha gerçekçi değerlendirilmesinde yarar vardır. Bütüne bakıp, oradan parçayı görmek gerekir. Bu bağlamda Türkiye'nin Rusya ile ilişkisinin gerginleşmesi, başka alanlardaki işbirliğine bakıldığında mümkün değildir.

Sorunlar yaşanabilir tabii ve yaşanmaktadır da ama ABD ile Rusya arasında oynayarak yolunu açan Türkiye'nin taraflardan birisiyle iyice bozuşması mümkün görünmemektedir.